

Kettusviesti 2/2013

Sisältö

<i>Puheenjohtajan palsta</i>	3
<i>KOKOUSKUTSU – Kuolismaan Kettuset sukukokoukseen</i>	4
<i>Kesän 2013 Sukukokouksen ohjelma</i>	5
<i>Kuolismaan sairaumaja</i>	6
<i>Vuoden 1961 tapahtumia</i>	11

Puheenjohtajan palsta

Tuula Luomala

Hyvät Kuolismaan Kettusten sukuseuran jäsenet!

Olipa meillä joko sähköinen tai ihan tuiki tavallinen paperinen almanakka, niin kaikissa niissä on vuoden aikana sama määrä päiviä ja kuluvat yhtä nopeasti. Viimeksi kokoonnuimme kaksi vuotta sitten sukkokokoukseen Sortavalassa ja tuntuu kuin se olisi ollut vasta nyt. Hyvä niin, antaa ajan pyörän kulkea ja tuoda meidät tällä kertaa pitämään vuoden 2013 kokouksen kesäiseen Joensuuhun.

Muotilehdet ja ostoskanavat hehkuttavat, että kevät on värien juhlaa, joten sitä lienee uskominen kunhan ensin lumi saadaan sulamaan ja koivunlehdet hiirenkorvalle.

Nyt on sopiva aika laittaa kesäohjelmaan sukuseuran kokous ja ilmoittautua välittömästi.

Ohjeet ilmoittautumiseen ja ohjelma löytyy ajankohtaista kohdasta.

Kokouspaikkana olevasta Hotelli Aadasta varaamme Kuolismaan Kettuset nimellä muutaman huoneen. Varaukset ja maksun huolehtii kukin itse. Lisätietoa ja hotellin yhteystiedot löytyy tästä (klikkaa) nettiosoitteesta www.hotelaada.fi

Huonevaraukset voit tehdä nettiosoitteessa: <http://www.hotelaada.fi/index.htm>

Nähdään kesäkuun 29. päivä Joensuussa!

KOKOUSKUTSU – Kuolismaan Kettuset sukukokoukseen

Hei - Kutsu kaikille - Glamouria lauantapäivään.

Tule koko perheen voimin sukukokoukseen ja samalla tapaamaan sukulaisia ja nauttimaan Kesäteatteri Aurinkorinteen esityksestä Turvetta ja timantteja.

Vuoden 2013 Kuolismaan Kettuset sukukokous pidetään lauantaina 29.6.2013 klo 12. Kokouksen pitopaikkana on Hotelli Aada, osoite Kauppakatu 22, Joensuu. Kokouksessa päätetään mm. sääntöjen 16§ sääntömuutoksesta.

Ohjelma:

Sukuseuran kokous klo 12.00 – 14.00

Ilmoittautuminen klo 11.00 alkaen

Ruokailu klo 14.00 - 15.00

Kesäteatteri Aurinkorinne klo 19.00, Turvetta ja timantteja esitys, lipun hinta a' 24 €/hlö

Hinnat:

Ruokailu 20 € /aikuiset ja 12 e/ 4-12 v lapset sekä alle 4 v ilmaisena aikuisen mukana

Hintaan sisältyy kokousmateriaali

Teatteri 24 € /henkilö (lippuja varattu rajoitettu määrä ja hinta kaikilta 24 €/hlö)

Mukaan pikkurahaa - **ARPAJAISET** – runsaasti palkintoja

Ilmoittautumiset 15.5.2013 mennessä jollekin meistä:

Jaakko puh 0400 576537   Ensio puh 050 5213630

Eeva puh 0400 121611   Tuula puh 044 3120847

Maksaminen **Handelsbanken** IBAN **FI74 3131 3002 2074 96**

Kirjoita viestikohtaan: *maksajan nimi, kokouspaketti aikuiset x hlöä, lapset 4 - 12 v x hlöä, lapset alle 4 v x hlöä, teatteriliput x hlöä. Muista ilmoittaa ruoka-aineallergiat!*

Tilisiirtomalli, laita oma nimesi, **ilmoita mihin osallistut** ja montako osallistujaa ja lopuksi laske eurosumma

Saajan tilinumero: FI74 3131 3002 2074 96

Saaja: Kuolismaan Kettuset

Maksajan nimi ja tili (tilin haltija)

Viesti maksunsaajalle: *maksajan nimi, kokouspaketti aikuiset x hlöä, lapset 4 - 12 v x hlöä, lapset alle 4 v x hlöä, teatteriliput x hlöä. Muista ilmoittaa ruoka-aineallergiat!*

Euro: Laske aterioiden ja mahdolliset teatterimaksut yhteen ja maksa niiden summa

Eräpäivä: maksettava viimeistään 15.5.2013

Tervetuloa! Ilmoittaudu! Nähdään Joensuussa 29.6.2013! Hotelli Aadassa!

Kesän 2013 Sukukokouksen ohjelma

1. Sukukokouksen avaus
2. Sukuhartaus ja suvivirsi
3. Suvun uuden kunniajäsen nimeäminen
- 4. Kuolismaan Kettusen vuosikokous, jossa vuosikokousasioiden lisäksi on käsittelyssä sääntömuutos
vanha**

16 § Sukuseuran varsinainen sukukokous pidetään hallituksen kutsusta sen määräämässä paikassa ja määräämänä aikana parittomina vuosina eli kahden vuoden välein. Kokouksesta on ilmoitettava seuran jäsenille vähintään neljä viikkoa aikaisemmin kutsulla, joka on julkaistu sanomalehdissä tai annettu tiedoksi kirjeellä. Ylimääräiseen sukukokoukseen kutsutaan seuran jäsenet hallituksen toimesta sanomalehti-ilmoituksella tai kirjeellä vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

uusi

16 § Sukuseuran varsinainen sukukokous pidetään hallituksen kutsusta sen määräämässä paikassa ja määräämänä aikana parittomina vuosina eli kahden vuoden välein. Kokouksesta on ilmoitettava seuran jäsenille vähintään neljä viikkoa aikaisemmin kutsulla, joka on julkaistu sukuseuran kotisivuilla tai sanomalehdissä tai annettu tiedoksi kirjeellä/sähköpostilla. Ylimääräiseen sukukokoukseen kutsutaan seuran jäsenet hallituksen toimesta sukuseuran kotisivuilla tai sanomalehti-ilmoituksella tai annettu tiedoksi kirjeellä/sähköpostilla vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

5. Valitaan vuosikokoukseen puheenjohtaja
6. Valitaan vuosikokoukselle sihteeri
7. Valitaan sukukokouksen pöytäkirjantarkastajat (2), jotka toimivat samalla ääntenlaskijoina

Kuolismaan Kettuset -nimisen sukuseuran vuosikokous 2013

- *1. Hyväksytään edellisen kauden toimintakertomus,*
- *2. Hyväksytään edellisen kauden tilit ja päätetään vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille,*
- *3. Vahvistetaan hallituksen laatima kaksivuotiskauden toimintasuunnitelma ja talousarvio,*
- *4. Valitaan hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle,*
- *5. Valitaan kaksi varsinaista toimentarkastajaa ja kaksi varatoimentarkastajaa tarkastamaan toimintakauden tilejä ja seuran hallintoa,*
- *6. Päätetään jäsenmaksun suuruudesta*
- *7. Päätetään toimintakauden varainhankinnasta,*
- *8. Päätetään sääntöjen 16 § muuttamisesta hallituksen ehdotuksen pohjalta.*
- *9. Päätetään muista kokouskutsussa mainituista asioista.*
- *10. Vuosikokouksen päättäminen*

8. Muut asiat
9. Sukukokouksen päättäminen.

Sukulounas ja kahvitarjoilu

klo 19.00 - Teatteriesitys Turvetta ja timantteja

Kuolismaan sairaumaja

Ensio Kettunen

Sairaalatilanne oli 1920-luvun alkupuolella hyvin vaikea Suomen rajaseuduilla. Matkat hoitoon olivat hankalia syrjäseuduilla. Sen johdosta Kuopion läänin maaherra, varatuomari Gustaf Ignatius teki vuonna 1925 SPR:lle ehdotuksen sairaumajojen perustamiseksi harvaan asutuille rajaseuduille. Erämaasairaumajojen tarkoituksena oli tuoda sairaanhoito lähemmäksi rajaseudun ihmisiä. Ne toimivat myös kansanterveyden valistuskeskusina. Sieltä sai ostaa lääkkeitä ja sidetarpeita. Sairaumajojen hoitajat antoivat ensiapua tapaturmapotilaille ja muille sairaille sekä toimivat tarpeen vaatiessa kättilöinä.

Tie Mekristä Korkeavaaraan 1930-luvulla

SPR asetti joulukuussa 1925 erityiskomitean valmistelemaan sairaumaja-asiaa. Sairaumajoja rakennettiin vuosina 1926 – 1949. Näistä toteutui ennen talvisodan alkamista vain kahdeksan, jotka olivat: Kuolismaa Ilomantsissa (1926), Paanajärvi Kuusamossa (1927), Ruhtinaansalmi Suomussalmella (1927), Ägläjärvi Korpiselässä (1928), Rautavaara (1929), Vuorijärvi Kuolajärvellä/Kursussa (Salla) (1931), Naarva Ilomantsissa (1932) ja Aholanvaara Oulangassa (1935). Seuraavat sairaumajat valmistuivat Savukoskelle, Kolariin, Outakoskelle, Utsjoelle ja Ranualle. Sodan aikana rakennettiin majat Itä-Karjalassa Kontupohjaan ja Vieljärvelle sekä Kainuuseen Lentiiraan. Vuonna 1953 tehtiin periaatepäätös, että uusia sairaumajoja ei enää rakenneta ja järjestelmää alettiin purkaa. Punaisen Ristin sairaumajat pelastivat toimintansa aikana lukuisia Itä- ja Pohjois-Suomen syrjä-

seudun asukkaita aina vuodesta 1926 lähtien 1950-luvulle asti. Terveysisarien hoitamat sairaumajat osoittautuivat hyvin tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi. Valtion tuesta huolimatta sairaumajojen ylläpitäminen oli järjestölle taloudellisesti raskasta. Sairaumajojen sijoittelussa pyrittiin huomioimaan lentokoneen laskeutumismahdollisuus. Niinpä sairaumajat rakennettiin useimmiten järven rantaan, kuten Kuolismaan sairaumaja. Talvisin laskeutumisen järven jäälle ajateltiin olevan mahdollista koneen suksien avulla ja kesäisin kellukkeiden varassa.

Sairaumajan hoitajien tehtäviin kuului tapaturmien ensihoito savotoilla

Kuolismaan sairaumajan rakennusvaihe kevät v. 1926

Kuolismaan Sairaumajan suunnittelivat arkkitehti Axel Mörne ja professori A.J. Tarjanne. Kaksokerroksisen rakennuksen alakertaan tuli polikliiniset tilat, kaksi pientä huonetta joissa 2 ja 3 asiakaspaikkaa, keittiö ja kylän ensimmäinen puhelin. Sairaumajassa päivystävällä hoitajalla oli yläkerassa huone. Sairaumajan viereen rakennettiin varastorakennus ja sauna. Sairaumaja sijaitsi Kuolismaan Kyläjärven itärannalla. Majaan lahjoitti-

vat puutavaraa Kaukas Oy ja Enso Gutzeit Oy. Stockmann Oy lahjoitti majaan tarvittavan kaluston, sängyt, pöydät, kaapistot jne.

kuolismaan SPR:n sairasmajan vihkiäiset 1926

Kuolismaan sairasmaja valmistui sairasmajoista ensimmäisenä syyskuussa v. 1926. Sen toiminta-alue oli laaja. Kuolismaan lisäksi hoidettiin Liusvaaran, Vuottoniemen, Ontronvaaran, Lutikka-vaaran ja Möhkön kylien ihmisiä. Majalla työskennellyt terveystoimeen kuului toimia Kuolismaan ja Liusvaaran koulujen sairaanhoitajana. Sairasmajan ensimmäinen sairaanhoitaja ja samalla lastensuojeluliiton terveystoimintakeskus oli Hellä Markkula, joka oli Lapinlahden rovastin tytär. Markkulan raportin mukaan Sairasmajalla kävi ensimmäisen toimintavuoden 1926 - 27 aikana yli 500 asiakasta. Hän oli tehnyt vuoden aikana yli 800 kotikäyntiä. Sairasmajan toinen hoitaja oli Sylvia Lahti. Hänen jälkeen vuosina 1929 – 1931 oli sairasmajan hoitajana Elna Pelkonen s. 19.4.1896 Impilahdella, k. 21.1.1969 Helsinki. Elna oli joidenkin tietojen mukaan sukujuuriltaan Molander? Elna Pelkonen kirjoitti useita kirjoja, mm. Marttatyötä Laatokan Karjalassa, Karjalan meren äärellä, sekä Runon maisemia. Seuraavina sairasmajan hoitajina toimivat Saida Laaksonen vuosina 1932 - 1934 ja Aini Turkka vuosina 1936 - 1937. Paikalliset asukkaat kutsuivat sairasmajan hoitajia sairaneidiksi. Sairasmaja oli reilun kymmenen vuoden toiminta-aikana hoitanut tuhansia potilaita. Kuolismaan sairasmaja sytytettiin palaamaan talvisodan alla 3.12.1939 klo 18.00, jonka jälkeen poltettiin kaikki Jakunvaaran, Mikitanvaaran ja Kuolismaan talot. Hyökkäävälle viholliselle ei haluttu jättää taloja asuttavaksi.

Elna Pelkonen, Pogostan Pakinat N:o 3 – 4 1967

Kuolismaan kylä sijaitsi korkealla vaaralla, ja sen jykevät harmaat karjalaistalot näkyivät kauas yli soiden johtavalle maantielle. Oli syyskesän ilta, kun saavuin sinne ensi kerran. Laskevan auringon punertama kylä irrottautui edessä kuin erilliseksi kuvaksi koko ympäröivästä suo ja metsämaastosta. Kylävaaraa kiersi yhdeltä reunalta Kyläjärvi ja sivustalta salaperäisesti viehättävä Koitajoki. Tie sairasmajalle seuraili ensin joen vartta ja päättyi sitten järven rantaan, majan omaan niemeen. Läheisellä vastarannalla oli kylän keskeisin paikka, vanha kalmisto ikikorkeine puineen ja niiden suojassa torniton ja kello-ton kyläkappeli. Kuolismaahan tultuani huomasin tullessi lapsuuteni ihmemaahan. Sama uskonto- ja kieliraja, joka halkoi Laatokan Karjalaa, ulottui aina Ilomantsiin asti, ja Kuolismaa ympäristöineen sijaitsi tuon rajan itäisellä puolella. Ihmiset puhuivat samaa rajan kieltä ja olivat samanlaisia herkkiä luonnonlapsia kuin heidän uuden hoitajansa vanhat rajakarjalaiset ystävät.

Selvimpinä piirtyvät muistissani sairasmajan joulut, jolloin seinähirsien raotkin tihkuivat joulutunnelmaa. Mutta ennen kuin joulukuun ylti luoksemme, oli majalla ehditty elää monta valmistelupäivää. Ympärillämme oli kaikenlaista puutetta, mutta vähän valitusta. Päiväkausia saattoivat asukkaat elää pelkillä naurilla, ei ollut edes maitoa. Sen vuoksi halusi sairasmaja valmistaa naapureilleen maittavaa ja ravitsevaa jouluterian muiden joululahjojen lisäksi. Olimme saaneet kankaita, lankoja ja valmiita vaatelähetyskiäkin sekä rahaa joulun varoiksi, ja koko syyskausi tätä suurta juhlaa valmisteltiin jokapäiväisten askareitten ohella. Tietenkin vauhti kiristyi, kun päästiin aivan joulun kynnykselle. Leipää paistimme monena päivänä ja monta lajia, jälkilämmössä kypsyivät monet padalliset karjalanpaistia. Siinä sivussa paahdettiin kahvia ja keitettiin mehukastiketta joulupuurolle, jota varattiin kaikki sairasmajan kattilat kukkuroilleen. Aamubarhaisella saapuivat vieraat lähitienoilta suurin joukoin, jokunen kauempaakin. Ahtaus majassa oli aikamoinen, vierä vieressä

istuttiin penkillä ja lattiallakin. Veden, polttopuiden ja saunan muuripadassa kypsytettyjen perunoiden kuljetus oli järjestettävä keittiön ikkunan kautta, kun varsinainen kulkutie oli tukossa vieraspaljouden vuoksi. Ennen radiokirkon alkua tarjottiin kahvia, myöhemmin nautittiin jouluateria. Tungoksesta huolimatta vallitsi majassa hiljaisuus, lapsetkin vain katselivat ja kuuntelivat. Kynttilät lepattivat pöydillä. Joku ihmetteli ääneen, että oli saatu tällainen joulu. Nyt on meillä maja kuin monasteri, kiiteltiin. Monasteri on luostari rajan kansan kielenkäytössä, ja ilomantsilaiset olivat nähneet pieniä luostareita kotipitäjäsään ennen vuotta 1918, jolloin isonvihan aikaiset vanhauskoisten luostarit Megrissä ja Pahlammilla ja erakkola Liusvaarassa olivat hävinneet.

Mekrin vanha luostari vuonna 1938

Joulua seurasi talvisavotoiden aika, sairausmajan työntäyteisin toimintakausi. Ympäristössä oli monien yhtiöiden työmaita. Sen vuoksi tarvittiin pitkin päivää tapaturmapoliklinikkaa ja lääkkeiden jakajaa. Välillä suoritettiin sairaskäyntejä, autettiin synnytyksissä eri puolilla majan toiminta-aluetta ja sen ohessa vaalittiin majan varsinaisia potilaita, joita saattoi olla kymmenkuntakin. Karjanhoitokoulun käynyt emännöitsijämme liikkui kentällä ”eläinlääkärinä”. Jos majan hoitajatar sai olla joskus kokonaisen päivän kotosalla, hänestä päivä oli kuin lomaa ja leikkiä. Vain kerran vuodessa teki Ilomantsin kunnanlääkäri virallisen tarkastusmatkansa Kuolismaahan, muutoin sain turvautua hänen apuunsa ja neuvoihinsa puhelimitse.

Kevään pitkää kelirikkoaikaa, jolloin ei saatu postia eikä oikein ruokatarpeitakaan, seurasi odotettu kesä. Sairusmajan puutarhassa helotti-

vat kukat, ja juurikasvimaa sekä marjapensaat maksoivat vaalijoilleen runsaan palkan vähäisestäkin vaivannäöstä. Kesällä oli sitten Petru, Pietarin päivä, Kuolismaan oma praasniekkapäivä 12. heinäkuuta, Pyhien apostolien Pietarin ja Paavalin paaston lopettajaisineen. Jo aamuvarhaisella tuli lähikylistä vieraita tähän juhlaan, ja tietenkin he ensimmäiseksi poikkesivat majallemme, jonka salossa liehui suuri punaisen ristin lippu juhlan kunniaksi. Kahvin ja teen kera tarjottiin piiraita ja sultsinoita praasniekkaväelle, joka kirkkoherran saavuttua hiljeni rukoushetkeen kylän tsasounassa. Vuorolaulun säkeet kantautuivat rukoushuoneen niemeltä sairausmajalle, jopa haudoilla toimitettujen litanioiden sanat saattoi kuulla selvinä. Kylän kalmisto oli vastikään kunnostettu talkoovoimin, niin että nyt päästiin pitämään sielunrukouksia myös unohdetuilla ja suurten kuusten peittämällä hautakummuilla.

Kuolismaan sairausmaja oli kuvan pellolta oikealle n. 150 m.

Petrua seurasi heinäaika, joka tällä kertaa toi kylään kaksi järkyttävää kuolinviestiä. Köyhän lossimökin mies oli niittänyt heinää avopäin, ja kun hän omin avuin hoiperteli majalle, tiesimme, ettemme voineet häntä enää auttaa. Kolmen päivän kuluttua hän kuoli; häneltä jäi vaimo ja viisi lasta sekä työkyvyttömät vanhemmat. Saman päivän iltana kuoli lossimökin naapuri sydänhalvaukseen. Auringon nousun ja laskun välillä oli samoille pihamaille jäänyt kahdeksan orpoa, joista nuorin vain viikon vanha. Kylän miehet olivat kaikki uitossa. Muutamat kotona olevat vanhukset kyhäsivät arkun, maa-laamattoman laatikon. Naiset kaivoivat haudan,

sekin vain vajaan metrin syvyyteen. Kolmantena päivänä arkku tuotiin sairasmajalle, mistä vainaja siirrettiin tsasounaan odottamaan auringon laskua. Määräaikana kokoonnuimme kaikki pyhäkköön. Naiset panivat arkun alle paksut köydet ja lähtivät kantamaan, leskikin yhtenä – annettuaan rintalapsensa erään sairasmajan helsinkiläisen vieraan hoiviin. Ilman pappia ja lukkaria hautaus toimitettiin, monen kauniin hengellisen laulun päättämänä. Sitten siirtyivät saattajat Koitajoen lossimökille, missä sairasmajan emäntä odotti tarjouksineen; iso kirkas kahvipannu oli lieden reunalla ja valkoisella pöytäliinalla kahvikupit ja rinkilät.

Megrin hautasaari

Sairasmaja antoi siis apuaan kyläläisten kaikissa elämänvaiheissa, mutta se sai itse vastaanottaa runsaasti lahjoja. Liikuttavinta oli, että yksilehmäisistä mökeistä liikenä majalle silloin tällöin pullollinen maitoa. Kyläläiset tekivät myös vapaaehtoista työtä majan hyväksi. Päivittäin olivat lapsetkin tarjoamassa apuaan monissa pikku askareissa. Majan ruoka oli yksinkertaista mutta riittoisaa. Sitä oli aina myös vieraan varaksi niin kuin kahviakin jokaiselle ohikulkijalle tarjottavaksi. Pyhäiltöinä kokoontuivat lähinaapurit majalle, ja rattoisaa oli heidän kanssaan rupatella keittiön kahvipöydän äärellä. Sairasmajan talous pysyi aina tasapainossa tapaturma- ja vierasmaksujen avulla, kun majalla oli aina tukenaan ystävälliset lahjoitukset, pienistä puroista kertyvä joki. Tuli lintua ja kalaa, tuli juottamatonta vasikkaa, koska sitä ei kansa

käyttänyt omissa talouksissaan. Vieraita oli majalla yhtenä, merkittävimmin muistan aina nimet P. E. Svinhufvud ja Risto Ryti.

Vielä viivähdän hetken siinä joulussa, joka tuli tuon äskeisen kuolinkesän jälkeen. Joulunaaton hämärtyessä oli vietävä tervehdys niihin kahteen kotiin, jotka nyt olivat vailla isää. Reppu täynnä tavaraa nousin suksilleni ja hiihdin Koitajoen viereistä lumista maisemaa lossimökille, jota leikillisesti sanottiin ” Kuolismaan hoviksi”. Mökki oli melkein hajoamistilassa, se oli saanut purkamismääräyksenkin. Sisällä oli melkein pimeää, vaikka liedessä palavat puut antoivat valoa. Sytytin pari tuomaani kynttilää ja kiinnitin ne pirtin pöytään ikonin alle. Tuuli, joka työntyi sisään rievuilla ja päreillä paikatuista ikkunoista, sai kynttilöiden liekit kovasti lepatamaan. Tyhjensin reppuni, johon oli pakattu ruoka- ja vaatetavaraa. Kätkyessä itkeskelevän Aili Marian viereen laskin Helsingistä tulleen nukan. Tyttö oli jäänyt vaille hoitoa, koska äidin oli oltava työssä halkometsässä. Lapsi oli hyvin kalpea, kädetkin aivan kylmät. Nostin hänet syliini ja vein kynttilöiden luo. Näin, etten pysty auttamaan. Näin, että kylmässä mökissäkin toivottiin hänen pääsevän pois tästä kurjuudesta; muutoin lapsi olisi tuotu ajoissa sairasmajalle. En voinut itkeä, minun oli oltava asiallinen ja koetettava lohduttaa ja rohkaista, vaikka kaikki näyttikin toivottomalta. Kutsuin mökin vanhuk-sia majamme aamutilaisuuteen, sinne oli kylän majatalon kyytikin luvassa. Viereisen surutalon elämä oli edelliseen nähden kunnossa, vaikka pikkutyöt siellä itkivät isäänsä. Kun hiihdin kahden kilometrin matkan kotiin sairasmajalle, tunsin, että mökin ja majan välillä levittäytyvä maisema ja joulutunnelma oli jäävä mieleeni elävänä runona. Hajoava lossimökki, Koitajoki valkeine rantoineen, ympärillä huokaava metsä, kalmisto pyhine puineen, sairasmajan niemi huojuvine honkineen ja maja tuikkivine jouluvaloineen on aina silmiäni edessä, rajantakaisenakin.

Kuolismaan Sairasmaja sijaitsi Kyläjärven koillispuolen rannassa, niemen kärjessä.

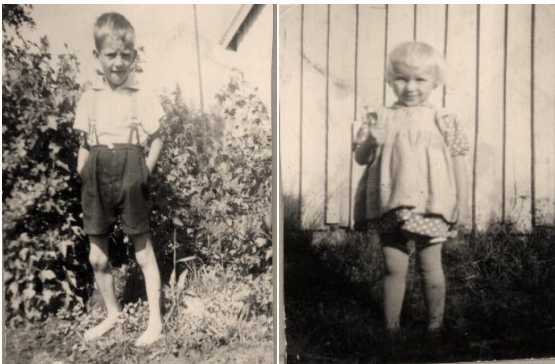
Sairasmaja rakennettiin kesällä 1926. Sairasmajan 1930-luvulla.

Vuoden 1961 tapahtumia

Ensio Kettunen

Vuosi 1960 oli eletty ja uusi vuosi oli alkanut pilvisenä ja sateisena. Lunta satoi alkuvuodesta paljon. Ilma oli kylmää, mutta pitkää pakkaskautta ei tullut. Tammikuun lopussa sairastuin flunssaan, joka oli talvella 1957 sairastamani aasialaisen tapaan rankkaa aikaa. Kuumetta jatkui reilut kaksi viikkoa. Kuumetta oli pahimmillaan yli 41 astetta. Korkea kuume jatkui muutamia päiviä, lopulta tauti alkoi hellittää.

Helmikuu oli normaali lämpötilojen suhteen. Maaliskuu ja huhtikuu olivat vastaavasti normaalivuosiin verrattuna kylmiä. Talvi jatkui pitkälle toukokuun alkuun saakka. Jäät lähtivät järvistä vasta toukokuun puolivälin jälkeen. Lumet sulivat pelloilta toukokuun loppuun mennessä. Kylässämme oli talven aikana tapahtunut muutoksia. Useita kylämme asukkaita oli talven aikana siirtynyt ajan rajan taakse. Valtakunnan tasolla kohistiin edellistalvena alkaneesta ja Paasivaaran margariinikohusta. Lehdistöissä julkaistiin lorua ”ennen pantiin kissat multa, nyt ne pannaan Suvikultaan”. USA:ssa tammikuun alussa John F Kennedy astui presidentin virkaan. USA:n ja Kuuban suhteet olivat kiristyneet edellisenä vuotena ja nokittelu jatkui kuluneena vuotena. Neuvostoliittolainen kosmonautti Juri Gagarin teki huhtikuussa ensimmäisenä ihmisenä avaruuslennon. USA:n avaruuslentäjä kävi muutaman viikon päästä avaruudessa, mutta he olivat valitettavasti myöhässä.

Kesäkuu oli vuoden 1961 lämpimin kuukausi

Kesän alku oli lämmin ja aurinkoinen. Kasvukausi pääsi nopeasti käyntiin ja pääsimme heinätoihin juhannuksen jälkeisenä viikkona. Heinäkuun alkuun mennessä heinätyöt oli tehty. Heinäkuussa ilmojen viilentyessä teimme veljien kanssa talvipuita rankakasasta, jonka isä oli taas kesän alussa tuonut liiterin eteen. Polttopuiden

teko oli meillä jokakesäistä. Parisen viikkoa kasan pienimisessä meni ja sen jälkeen alkoi rehu-kauran niittäminen ja rasittaminen.

Sinä kesänä liityimme Ilomantsin osuusmeijerin jäseneksi ja aloimme toimittaa maitoa meijeriin. Meijeri oli perustettu 1950-luvun puolivälin jälkeen. Myöhemmin, muistaakseni vuonna 1962, Ilomantsin osuusmeijeri liittyi Joensuun ympäristön osuusmeijeriin. Teimme heinäkuussa kylän muiden maidontoimittajien kanssa maitolaiturin koulun tienhaaraan. Maidot kuljettiin maitotokissa maitokärryillä kylän maitolaiturille. Pienemmät kahdenkymppin tonkat oli helppo nostaa maitolaiturille, mutta kolmenkymmenen ja neljänkymmenen litran tonkat jäivät meiltä lapsilta nostamatta. Separattori ja voikirnu siirrettiin joutavina aittaan. Voi tilattiin maitotonkan kanteen laitettavalla lomakkeella. Maitoauton kuljettaja jätti voipaketit laatikossa maitotonkan viereen. Heinäkuun lopussa kuskasimme veljen kanssa maidot maitolaiturille. Edellisenä päivänä äiti oli tilannut kolme kiloa voita. Tonkan vieressä oli iso voilaatikko meidän nimellä. Otimme laatikosta kolme voipakettia ja kerroimme äidille, että voita oli iso laatikollinen. Isä meni illalla tarkastamaan laatikkoa maitolaiturille ja totesi, että voit oli jätetty meille. Voita oli laatikossa yhteensä 30 kiloa. Seuraavana päivänä isä vei mopon tarakalla voilaatikon takaisin meijerille ja asia päättyi lopulta onnellisesti. Meillä ei ollut jääkaappeja, eikä kylmiä tiloja, joten voi olisi pilaantunut ajan kanssa.

Savotta-ajan metsätyömiehet nuotiolla

Isäni lopetti savottatyöt kokonaan 1960-luvun alussa, koska justeerilla ja pukkurilla ei enää kukaan tehnyt savottaa. Moottorisahat olivat vallanneet savotat muutamassa vuodessa. Isämme oli kesän metsänojituksia tekevän Tapijon palkkalistoilla ojittamassa soita. Hän käytti ojankaivuun pistolapiota ja reikälapiota.

Ojasavotatkin olivat kesällä 1961 siirtymässä miestyövoimakäytöstä koneiden tehtäviksi. Ensimmäiset oja-aurat ilmestyivät Ilomantsin saloille. Heinäkuun lopussa tuli naapurin pellon viereen suuri telatraktori. Sen perässä oli suuri oja-aura. Traktori ojitti edellisenä talvena Hiis-lammin savotta-alueen suot muutamassa päivässä. Miestyövoimaa käyttäen ojitus olisi kes-tänyt koko kesän ajan.

Oja-aura teki suo-ojat nopeasti

Elokuussa pääsin ensimmäistä kertaa elämä-säni Joensuuhun. Mummoni Anni oli menossa silmälääkärin äitini kanssa ja minä lähdin mu-kaan. Ennen matkaa kylän ompelija teki minulle sinisestä sametista puvun, jonka puin päälleni Joensuun matkalle. Matka tehtiin postiautolla, joka kiersi jokaisen kyläkaupan ja postikonttorin vanhalla Joensuun tiellä. Matka kesti yli kaksi tuntia suuntaansa. Posti- ja Linja-autossa oli silloin vielä tunnelmaa. Kaikilla tuntui olevan puhuttavaa toisille ja puheensorina täytti posti-auton. Auto pysähtyi jokaisen postilaatikon kohdalle ja rahastaja heitteli päiväpostin laati-koihin tai tienvarressa odottaville postinhakijoil-le. Postiauton takaosassa oli useita miehiä polt-telemassa tupakkaa, osa naukkaili pullostaan väkeviä. Takaosassa ei ollut istuimia, vaan avoin tila postipaketeille ja sanomalehdille.

Kainulaisen linja-auto 1960-luvulla

Ilma oli pilvinen ja Joensuussa sateli vettä. Edellisellä viikolla oli itä-suomessa raju ukkos-myrsky, jolloin vettä tuli taivaalta kaatamalla ja paikoin satoi suuria jääraakeita. Meillä oli myrs-kyn aikana naapurin rouva kylässä. Hän meni pöydän alle pahimman ukkosmyräkän aikana.

Joensuu näytti suurkaupungilta maalaispojan silmissä. Käytimme mummoa silmälääkärissä ja menimme sen jälkeen ostoksille torille. Illalla tulimme Joensuusta takaisin Ilomantsiin Kainu-laisen linja-auton kyydissä. Jouduimme kävele-mään Möhkön risteyksestä Kuuksenvaaraan, ilta-autoa ei kulkenut Möhköön.

Elokuu jatkui sateisena ja koleana aina loka-kuun loppuun saakka. Syyskuussa alkoivat yö-pakkaset ja osa meidän juurikassadosta jäi nos-tamatta jäätyneestä maasta. Syksyn aikana neu-vostoliitto antoi nootin suomelle. Vanhemmat ihmiset ovat huolissaan nootista ja pelko tarttui myös lapsiin. Marraskuussa pääsin ensimmäistä kertaa isoveljien kanssa Ilomantsin markkinoille. Markkinat pidettiin silloin urheilukentän vieres-sä. Markkina-alueella oli paljon myyntikojuja. Hevosten myyjät olivat mustalaisia. Rahaa mi-nulla oli vähän, ostin ainoastaan huuliharpun. Markkinoilta palasimme pimeää salotietä juok-semalla.

Postiauto Ilomantsin Kauppatiellä 1960-luvulla

Marras- ja joulukuu olivat keskimääräistä lämpimämpiä. Joulukuun alussa ilman lämpötila nousi plussan puolelle usean päivän ajaksi. Lu-met sulivat pois ja pelkäsimme, että saamme mustan joulu. Joulun alla alkoi kuitenkin sataa lunta sakeasti ja saimme valkean joulun. Jouluaatto sujui aikaisempien vuosien tapaan samalla kaavalla. Kävimme joulusaunassa, söimme jou-luaterian ja tummiin vaatteisiin pukeutunut joulupukki saapui tuomaan lahjapaketteja. Sinä jouluna isä oli paikalla pukin saapuessa sisälle. Pukki oli laihempi, kuin edellisinä jouluna ja äänestä päätellen hän taisi olla naapurin isäntä.

Kuolismaan opintokerholaisia kotitalouskurssilla 1930-luvulla

Kuva Mikitanvaaralta, mahdollisesti Parta Iivanan Kaupan pihasta, takana Kuolismaan kylä